

Sociologie Românească

ISSN: 2668-1455 (print), ISSN: 1220-5389 (electronic)

***SOCIOLOGI ÎN COMUNISM. ÎNCEPUTURILE UNEI PROFESII FĂRĂ
STATUT, ÎN ANII SOCIALISMULUI TÂRZIU. EDITURA TRITONIC,
BUCUREȘTI, 2021. SORIN MITULESCU (COORDONATOR)***

Zoltán ROSTÁS

Sociologie Românească, 2022, vol. 20, Issue 2, pp. 218-222

<https://doi.org/10.33788/sr.20.2.14>

Published by:
Expert Projects Publishing House

On behalf of:
Asociația Română de Sociologie

***SOCIOLOGI ÎN COMUNISM.
ÎNCEPUTURILE UNEI
PROFESII FĂRĂ STATUT, ÎN
ANII SOCIALISMULUI TÂRZIU.***
EDITURA TRITONIC, BUCUREȘTI, 2021.
SORIN MITULESCU (COORDONATOR)

Zoltán ROSTÁS¹

Abstract

This reviewed book is the first authentic document about sociological education between 1966 and 1989 in Bucharest. The testimonies, interviews and analyzes of Sorin Mitulescu and his colleagues describe the unfair employment of young graduates. This was due to the unprofessional preparation of the establishment of sociological education.

Keywords: Sociological education, sociology in communism, Miron Constantinescu, Dimitrie Gusti, Henri H. Stahl

Deși am avut prilejul să scriu despre această carte originală, coordonată de Sorin Mitulescu, consider că analiza manierei de pregătire a sociologului la singura secție de specialitate din țară, la Facultatea de Filosofie a Universității din București înainte de 1989, merită o dezbatere mai aprofundată decât consemnarea ei într-o rubrică de recenzii.

Cartea cuprinde, pe lângă documente oficiale, și ego-documente și interpretări ale autorului privind învățământul sociologic bucureștean din prima parte a anilor '70 ai secolului trecut, când domnia sa și colegii confesatorului au fost studenți. De notat de la bun început că este prima carte care se ocupă nu cu producția de sociologie de după 1964, ci cu pregătirea noii generații de sociologi, sarcină primordială după 17 ani de eliminare a disciplinei din sfera academică. Este prima carte a unui fost student al noii secții care pune în discuție calitatea cadrelor didactice și, implicit, modul prin care acestea au fost selectate pentru a-i îndruma pe studenți. Parafrazând formula profesorului Dimitrie Gusti, volumul este o autosociologie.

¹ University of Bucharest, Bucharest, ROMANIA. E-mail: zoltan.z.rostas@gmail.com.

Sorin Mitulescu afirmă pe bună dreptate: „Nu sunt convins că profesorii noștri de atunci se întrebau la modul foarte serios ce vor reuși fiecare dintre studenți (dintre cei 70 din acel an și cei din anii care urmau) să facă, unde și cu ce mijloace. Preocuparea principală părea să fie de a renaște spiritul sociologic al școlii de la București, chiar dacă informațiile noastre despre Gusti și întreaga lui școală rămâneau doar foarte superficiale” (p. 16).

Reîntemeierea învățământului și a cercetării sociologice la București, în anii '60 – am mai precizat și altă dată –, s-a realizat din motive politice, cu angajări tot politice, fără pregătire profesională. Invocarea lui Dimitrie Gusti și a școlii sale constituia o legitimare de fațadă, pentru că, în practică, se urmărea implementarea cantitativismului anilor '60 (de altfel, vehement contestat deja la sfârșitul deceniului).

Sorin Mitulescu nu invocă, nu analizează întreaga experiență studențească (dar enumeră corect date esențiale), ci se concentrează asupra unui moment-cheie (momentul adevărului?) – repartizarea absolvenților la locurile de muncă: „Facultatea (naivitate sau, mai degrabă, superficialitate?) ne pregătea pentru trei direcții profesionale alese pe criterii mai mult instituționale (la asta se pricepeau profesorii?) decât pragmatice: sociologie industrială (economică), sociologie urban-rurală și sociologia educației și culturii. Pe lângă profesorii din catedra de sociologie, erau aduși să ne predea specialiști în demografie, urbanism, planificare, ergonomie, orientare școlară. Și apoi, deodată, repartiția, o listă de posturi răsfrirate în toată țara, din care trebuia să alegem unul în funcție de media finală și nicidecum în vreo relație cu specializarea din ultimii doi ani de studiu. Despre asta nu se vorbise mai deloc în prelegerile sau seminariile universitare și nici nu tratasem în pregătirea lucrărilor noastre de licență” (p. 16). Se vede, bunăoară, că șefii de catedră erai interesați de largirea evantaiului, deci de mărirea orelor de curs și de seminarii (deci de interese de catedră), decât de pregătirea (și practică) a studenților pentru cariera de sociolog.

Desigur, un cititor absolvent de după 1989 poate să exclame că atunci *statul* măcar a avut grijă de locul de muncă al absolvenților. Problemele însă apăreau când absolventul intra pe poarta „unității socialiste”, care ori refuza angajarea, ori nu știa ce trebuia să facă un sociolog; mai grav, nici tânărul sociolog nu știa de unde s-o apuce. Cert este că, în majoritatea cazurilor, întâlnirea dintre sociolog și angajator a fost tensionată, dacă nu chiar conflictuală. Prin urmare, are dreptate Sorin Mitulescu atunci când scrie „că ne găsim acum, la mai mult de 45 de ani de la acel moment al repartiției – înțelegând că eu și colegii mei am fi putut fi asemănați la momentul înrolării în rândul sociologilor cu niște navigatori îmbarcați pe un vapor pe care nici nu îl cunosc prea bine și despre care nici nu știu încotro se îndreaptă. Ar fi greu și poate chiar neadevărat să spunem că am eșuat în călătoria cu acel vapor, dar putem spune că unii dintre noi l-au abandonat pe parcurs pentru alte ambarcațiuni întâlnite în cale – mai ales după '90 și foarte puțini au mai rămas pe puntea corabiei *Sociologie* până la sfârșitul călătoriei (carierii)” (p. 17-18).

În literatura de specialitate a anilor respectivi, Sorin Mitulescu observă că unii responsabili ai sociologiei erau totuși preocupați de rostul sociologiei și de inserția tinerilor absolvenți în instituțiile țării. Dar, după părerea mea, chiar și precizarea locului sociologului în organizațiile socialiste era lipsită de conținut și demagogică. Pe de o parte, pornea de la presupunerea că aceste organizații au nevoie de sociologi pentru a-și ridica performanțele, pe de altă parte, facultatea nu dădea semne să inițieze pregătirea studenților în acest sens. Prin urmare, era firesc ca majoritatea absolvenților să aibă dificultăți la angajare.

Ideea de a cere de la colegii de an povestirea condițiilor de repartitie și angajare efectivă din 1975 a avut darul de a lărgi sfera socială studiată. Din experiența rememorată a celor 19 absolvenți și absolvente, se pot degaja alte aspecte ale practicii universitare iresponsabile, apoi falsitatea actului de repartitie pe posturi, dar, mai cu seamă, mecanismul deseori tragicomic al angajării tinerilor în diverse întreprinderi și instituții. Pentru cititorul trecut de 55 de ani, experiențele povestite sunt familiare, în multe cazuri sunt chiar de invidiat, având în vedere situația mult mai grea din anii '80. Pentru cititorul mai tânăr, licențiat după 1989, șirurile de întâmplări apar, în multe cazuri, de domeniul absurdului.

Din povestirile colegilor lui Sorin Mitulescu se degajă o mare varietate de situații, deși, teoretic, repartitia guvernamentală oferea șanse egale celor care s-au perindat prin fața comisiei. Astfel, unele posturi nu existau, altele au fost ascunse pentru cei favorizați, în alte situații noul angajat s-a pomenit în cu totul alt post decât cel ales; se întâmpla deseori ca refuzul categoric al eșalonului competent al instituției desemnate să fie anulat de o persoană cu rang mai înalt în piramida puterii sau chiar și invers – o dispoziție de angajare a eșalonului superior să fie eludat de o poziție inferioară.

Dintre povestirile – adevărate documente de istorie socială – care va trebui să fie analizate mai profund în viitor, voi cita una singură, întrucât, prin plasticitatea ei filmică, oferă imaginea ocupării unui post de către un tânăr absolvent. Este vorba despre amintirea scrisă de Radu Toea, care, împreună cu colegul Ovidiu Romoșan, s-au prezentat la sediul Întreprinderii de Transporturi București, pentru ocuparea postului la care au fost repartizați.

„Portarul ne îndrumă la etajul 5, la Serviciul Personal. Ajungem. Batem la o ușă pe care scria Șef Serviciu. Intrăm. [...] Începem să expunem motivele prezenței noastre acolo, pregătiți să scoatem din mapă și repartițiile. Nu am apucat. Tovarășul Șef a început să tremure din tot corpul, s-a înroșit la față, apoi a trecut prin alte culori și a început să urle: *Ceeeeee??? Ce psihologi, ce socio... cum vă mai zice? N-am nevoie de voi! Afară!! Mai am de doi ani un păduche din tagma asta a voastră care taie frunza la câini!* Mai târziu, aveam să aflăm că era vorba de un coleg, absolvent cu doi ani mai mare decât noi, Nistor T., la momentul discuției noastre «exilat» la Serviciul Proiectare.

Revin. Într-o stare de agitație extremă, tovarășul Șef (am aflat ulterior că se numea Apostol) a pus mâna pe telefon și a vorbit cu un subaltern. *Stanciule, vino la mine cu lista de absolvenți solicitată de noi primăriei!* În timp ce tov. Apostol făcea ture prin birou precum leul în cușcă, apare tov. Stanciu. [...] Tov. Apostol smulge o hârtie din mâna lui Stanciu și ne-o bagă sub ochi: *Uite! Am cerut economiști, ingineri, subingineri*

de diverse specialități! N-am cerut nici un pi..., soc..., dracu să vă ia!!... Și acum, valea!!

N-am mai scos multe cuvinte și am plecat cu îndoială în suflet că alesesem prost la repartizare. Ne-am gândit însă că trebuie să fim insistenți. Așa că am hotărât să mergem la Primărie, să vorbim cu cineva, eventual cu șeful Direcției de Personal, Învățământ etc. A doua zi, am fost acolo. Cu noroc, ne-a primit chiar șeful. I-am povestit pățania din ziua trecută. *Cine mă, Apostol?* și emite câteva înjurături neaoșe. *Al dracu' prost de activist... Măi băieți, stați liniștiți, că se rezolvă! O rezolvăm azi, da' uite, sunt inundații mari în București, cu toții suntem pe teren, dar mergeți voi la tov. Apostol, mâine, după prânz.* Am înțeles și ne-am conformat.

A doua zi, batem la ușă și băgăm capul cu sfială, discret și oarecum temători în încăpere. Tov. Apostol, la birou, ne vede. Chipul lui devine radios, cu un zâmbet à la Louis de Funès! *Dragii mei! Bine ați venit! Mă bucur nespus să vă primesc! Uitați ziua de ieri! A fost o neînțelegere! O cafea? Un ceai? Da' luați loc! Măi, drăcia dracului, ne-am zis din ochi eu și Ovidiu. Stanciuleeee? strigă iar Apostol în telefon. Hai cu Viki la mine! Pune-o să facă două cafele pentru tinerii nou angajați! Și urmează o oră de taclale, despre noi, despre ITB, despre Serviciul Personal, despre... multe: Uite cum stă treaba, măi, dragii mei! Voi ați învățat mult, sunteți oboșiți. Așa că mergeți voi acasă, odihniți-vă, și pe 1 august veniți să începeți munca. Da' nu la 6.30 când vinăștia. Pe la 10.00. Ne-am înțeles?* Apoi ne-a îndrumat să trecem și pe la Stanciu, să-i dăm actele, să ne facă formele de încadrare etc. etc.” (p.150-151).

Din acest fragment se poate degaja că repartizarea absolvenților de sociologie nu se baza pe nevoile reale ale unităților; majoritatea acestora nu au fost informate de rostul lor. Dacă totuși au fost încadrați în unitate, se întâmpla în virtutea principiului ocupării integrale a forței de muncă. Ceea ce este curios pentru mine – de ce aceste situații conflictuale care se repetau deja de patru ani nu au modificat strategia de pregătire a studenților?

Cred că modul de formare a corpului profesoral poate ascunde una dintre cauze. Miron Constantinescu a populat secția care nici practică de teren, nici sociologie nu știa. I-a permis numai lui Henri H. Stahl să predea, deși mai era în activitate un număr mare de sociologi educați pe teren de Școala gustiană. Evident, din cauza acestei selecții precare, este inutil să acuzi cadrele didactice din anii '60-'70 pentru inconsistența pregătirii studenților. Dar, după '89, când nimeni nu-i împiedica pe profesori să-și revizuiască public maniera de predare a sociologiei, era datoria lor să rememoreze critic modul de pregătire a studenților. Nu cred că nu și-au dat seama de modul mai mult decât defectuos de a îndruma studenții. Nici măcar critica profesorului Henri H. Stahl, publicată în anul 2000, nu a îndemnat la auto-reflecție. Este ușor să arunci vina pe regimul comunist, pe Ceaușescu, pentru conținutul cursurilor, dar, dincolo de acestea, mai era și responsabilitate individuală a îndrumătorului în cercetare. Admit că, în contextul regimului, cariera sociologului era prefigurată (aproape obligatoriu) ca un șurub fixat într-un angrenaj organizațional, că sarcina lui era să ofere soluții „organelor competente” pentru perfecționarea muncii în întreprindere, dar ce l-a împiedicat pe profesor să insuflă studenților datoria să gândească folosindu-și propriul cap,

ca, pe lângă sarcina de serviciu, să cerceteze discret și „o problema a lor”, cum pretindea Stahl în campaniile monografice interbelice.

Întrucât fiecare repartitie și încadrare în câmpul muncii aducea an de an schimbări (din ce în ce mai nefaste), ar fi bine ca exemplul lui Sorin Mitulescu și al colegilor lui să fie urmat de sociologi din diverși ani de studii. Dincolo de istoria sociologiei, aceste mărturii ar documenta istoria – încă nescrisă – a resurselor umane, a „politicii de cadre” din regimul comunist.